

Materialiteter i samspel med dansdidaktiken i Kulturskolan

Petra Hultenius

UniArts Stockholm, Kulturskolan Stockholm

Med posthumanistisk ingång har jag i min masteruppsats i samtida dansdidaktik på Uniarts Stockholm (Hultenius, 2019) undersökt hur de materialiteter som dans elever under en föreställningsprocess i Kulturskolan möter, bidrar till kunskapande i och om dans. Studiens syfte var att undersöka hur materialiteterna som används i en föreställningsprocess i kulturskolans dansundervisning hade dansdidaktisk betydelse. Utifrån studiens resultat argumenterar jag för att dansdidaktiken i Kulturskolan kan utvecklas med en ökad insikt om materialiteternas betydelse.

Att lämna kroppen som subjekt

Utgångspunkten i dansdidaktiken har ofta varit elevens kropp, det kroppsliga utförandet av dansen. Att istället se på kroppen som en levande materialitet i samspel med andra materialiteter gav mig nya ingångar till hur kunskapandet sker i kulturskolans dansdidaktik. Mitt intresse för att se på dansdidaktiken i kulturskolan ur denna synvinkel väcktes av mitt möte med förskolan. Utformningen av förskolans lokaler och de möjligheter till samspel mellan barn, pedagoger och material de erbjuder erkänns i förskolan stor betydelse för hur lärande kan ta plats. Detta fick mig att se på min dansundervisning på ett nytt sätt. Danssal, scenrum för uppträdande, musik, ljus i danssalen och scenen, kläder och kroppar som eleverna möter under föreställningsprocessen – allt kom att tala till mig på ett nytt sätt. Vilket lärande fick möjlighet att ta plats och hur bidrog materialiteterna till kunskapandet? Kroppen kom att framstå som en materialitet – med betydelse utöver den sociala, relationella rollen. Genom posthumanistiska teorier om materialitet, intra-aktion och performativa agenter fick jag en analytisk grund att utföra studien ifrån.

Materialiteter – ur posthumanistiskt perspektiv

Den posthumanistiska vändningen, som även benämns den materiella vändningen, sätter inte längre endast människans kognitiva och språkliga förmåga i centrum för

Korrespondans: Petra Hultenius, epost: petra.hultenius@gmail.com

© 2019 P. Hultenius. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: P. Hultenius. «Materialiteter i samspel med dansdidaktiken i Kulturskolan». *Journal for Research in Arts and Sports Education, Special Issue: «Community Arts/Arts Education»* Vol. 3(1), 2019, pp. 118–122. <http://dx.doi.org/10.23865/jased.v3.1665>

meningsskapandet utan ger kroppar, affekter och materialiteter, både mänskliga och icke-mänskliga, betydelse för meningsskapande och lärande. Det materiella, tingen, ges samma vikt som subjekten och det ger nya förutsättningar att tolka vad som sker i en lärandesituation. Med det synsättet kan det materiella, tingen, gå i relation till andra material, mänskliga såväl som icke-mänskliga och få till stånd en förändring, i detta fall ett förändrat lärande. Karen Barad (2012) använder begreppet intra-aktion, vilket betyder att olika materialiteter går i relation med varandra och de ingående parterna förändras av mötet. Det är i den relation som skapas i intra-aktion som materialiteter blir performativa agenter. Materialiteter blir performativa agenter när det finns möjlighet att skapa en relation, en sammanbindning mellan materialiteter som leder till en förändring. Det som fångade mitt intresse i studien var hur och när intra-aktion sker i dansundervisning. Det undersökte jag utifrån de tre forskningsfrågorna:

1. *Vilka performativa agenter får betydelse vid observation av en föreställningsprocess i dans?*
2. *Vad lyfter danseleverna fram som viktigt i den föreställningsorienterade processen, och hur kan det knytas till olika performativa agenter?*
3. *Hur förstår danspedagogen betydelsen av materialiteter i sin undervisning?*

Elevernas och danspedagogens kroppar blir materialiteter i sällskap av andra materialiteter, danssal, speglar, spotlights, kläder, musik och lärandet sker när dessa materialiteter går i relation till varandra och blir performativa agenter; agenter för förändring. Det är denna potential till förändring som intresserat mig.

Få syn på intra-aktion

När sker denna intra-aktion i kulturskolans dansdidaktik? Det undersöktes genom att följa en dansklass i föreställningsprocess under våren 2018. Där genererades studiens empiri genom observationer, workshop där deltagande danselever fick ge uttryck för sina upplevelser och intervju med danspedagogen som ledde dansklassen.

Jag besökte dansklassen och analysen visade att materialiteter som danssalen, danspedagogens kropp, elevernas kroppar, musiken, spegeln, spotlights och rörelsematerialet var materialiteter som i vissa situationer gick i relation i intra-aktion och blev performativa agenter. De bidrog till kunskapandet i och om dans genom fördjupning av rörelser, koncentration, förändrat kroppsligt förhållningssätt, medvetenhet om placering i rummet och gestaltning av rytm och flow. Detta skedde utan att danspedagogen medvetet använde sig av den performativa kraft som materialiteterna under vissa förutsättningar skapade.

I en workshop i anslutning till den föreställningsprocess eleverna deltagit i fick de skriftligen svara på frågor kring processen. Fotografier visade olika steg i processen och eleverna fick skriva sina svar på fotografierna. Det genererade forskningsmaterialet från elevernas workshop – fotografier från delar av föreställningsprocessen där de fick skriva ord som de associerade till tillfället visade på elevernas upplevelse av

materialiteter och intra-aktion. I bilden nedan visas vad eleverna skrev på bilden av danssalen när spotlightljuset var på, elevernas ord är redovisade i en wordle där de ord som återkom i fler av elevernas bilder är större.

Wordle över de ord som eleverna skrev på bilden av danssalen i spotlightljus.

Analysen av elevernas bildskrivande visade på fler materialiteter som i föreställningsprocessen uppfattades som performativa agenter: scenrum, kostym, publik och smink. Kostymens intra-aktion med eleverna och rörelsematerialet skapade enligt eleverna en interaktion mellan eleverna, en ökad gruppkänsla. Genom de materialiteter eleverna mötte under föreställningsprocessen uppgav flera av eleverna att de utvecklade sitt uttryck i dansen. Intra-aktion i aktion.

Intervjuerna med danspedagogen analyserades med tematisk analys (Josselson, 2011). De materialiteter som lyftes var: musik, rytm och tempo, danssalen, spotlights och scenljus, scenen, kostym, träningskläder och elevernas och danspedagogens kropp. Danspedagogen lyfte vikten av att eleverna får möta fler dimensioner (hon hänvisar då till kostym, ljus och scenrum) i arbetet med dans, vilket enligt danspedagogen ger eleverna bättre förutsättningar att "hitta det vi är ute efter". Att skapa möjligheter för eleverna att gå i intra-aktion med olika materialiteter under föreställningsprocessen framstod som betydelsefullt för danspedagogen.

Dansdidaktiska möjligheter

Min uppfattning är att materialiteterna i min studie i hög grad användes oreflekterat av danspedagogen och att dansdidaktiken skulle utvecklas om kraften i de relationer som möjliggör intra-aktion skulle användas mer medvetet. Ge arbetet mer tid, lägga fokus på utformningen av danssal, danspedagogens kropp sedd som objekt och

mindre komplicerat rörelsematerial kan vara ingångar till att ta tillvara intra-aktionens möjligheter till lärande.

Den performativa kraften i de materialiteter som eleverna i en föreställningsprocess möter skulle genom att ge mötena mer tid ge möjlighet till större betydelse. Att få dansa i kostymen vid flera tillfällen, repetera dansen på scenen vid ett flertal tillfällen, få tid att prova hur det blir när rörelsematerialet placeras på olika sätt på scenen. Ljussättning som får ta tid – prova att dansa i olika ljus, titta på när några i gruppen dansar i scenrummet och låta arbetet med rörelsematerialet påverkas av det som sker i de relationella mötena med materialiteten.

Utformning av danssalen skapar förutsättningar för koncentration, flow och trygghet, placering av speglar och möjlighet till att inte ha speglar ger olika förutsättningar för lärande att ta plats. Fokus flyttas från yttre bekräftelse till inre när speglar döljs. Danssal, speglar, ljus och danspedagogens kropp samspelar genom intra-aktion och skapar ett rum för dans.

Var och hur danspedagogens kropp befinner sig i relation till rummet och elevernas kroppar har betydelse för vilket lärande som kommer till stånd, en ökad medvetenhet om detta skulle påverka kunskapandet. Danspedagogens kropp har betydelse som performativ agent även när den inte är i förevisande av rörelsematerial.

Rörelsematerialet skapat till klassen har stor kapacitet att skapa intra-aktion. Detta försvåras om rörelsematerialet är så komplicerat att all kraft går åt att memorera materialet. Att arbeta med ett enklare rörelsematerial kan vara ett sätt att låta intra-aktionen få ta plats.

Slutsatser

Att få syn på materialiteternas intra-aktion var inte alltid lätt, min blick sökte sig efter de mänskliga relationerna, subjekten i början av analysen och ibland kom de framför materialiteterna. Ovanan av att titta på betydelsen av intra-aktion och materialiteter delar jag med mycket av den dansdidaktiska forskningen, de materiella förutsättningar studier genomförts i benämns oftast inte alls. Min uppfattning är att materiella förutsättningar är betydelsefulla då materialiteter har betydelse för hur kunskapandet sker, hur det upplevs och vilket lärande som ges förutsättningar att ta plats. Jag föreslår att man låter materialiteterna ta plats, spela roll och i samspel utveckla dansdidaktiken.

Författare biografi

Petra Hultenius er danspedagog utbildad på Danshögskolan, masterexamen på Uniarts, Dans och cirkushögskolan, institutionen för danspedagogik, Stockholm, våren 2019. Arbetar som danspedagog på Kulturskolan Stockholm och som pedagogisk ledare Skarpnäcksfältets förskolor. Petra har mångårig erfarenhet av dansundervisning i Kulturskolan med fokus modern och nutida dans för barn och unga. I arbetet som pedagogisk ledare inom förskolan handleder hon pedagoger för att stärka dansen, utgångspunkten är improvisation och eget skapande.

Referenser

- Barad, K. (2012). Posthumanistisk performativitet: mot en förståelse av vad materia betyder. I C. Åsberg, M. Hultman, & F. Lee (Red.), *Posthumanistiska nyckeltexter* (s. 77–88). Lund: Studentlitteratur.
- Hultenius, P. (2019). *Materialitetens betydelse för Kulturskolans dansundervisning* (Master). Stockholm: Dans och Cirkushögskolan, Stockholms konstnärliga högskola.
- Josselson, R. (2011). Narrative Research: Constructing, Deconstructing and Reconstructing Story. I F. J. Wertz, K. Charmaz, L. M. McMullen, R. Josselson, R. Anderson, & E. McSpadden (Red.) *Five Ways of Doing Qualitative Analysis. Phenomenological Psychology, Grounded Theory, Discourse Analysis, Narrative Research, and Intuitive Inquiry* (s. 243–278). New York: Guilford.